List 41.

Tečaj XVI.

NOVICE

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 40 kr., za pol leta 1 fl. 50 kr., za četert leta 55 kr.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 40, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 10 kr.

V Ljubljani v sredo 13. oktobra 1858.

Sladkor ali cuker,

iz česa so ga nekdaj delali, in iz česa ga delajo dan današnji.

Cuker vsak pozná, pa veliko jih je, kteri od njega ne véjo veliko več kakor to, da je sladek. Ne mislimo tedaj prazne slame mlatiti, če od njega povémo, kar bi imel vsak omikan človek od njega vediti, in če se nazadnje ozremo enmalo po fabrikah našega cesarstva, v kterih nam iz domače bele pese vsako leto že veliko cukra napravijo.

Cuker ali sladkor, cukrovína ali sladkorína se sploh imenuje vsaka sladka stvar, iz ktere se po vrenji vinovec (vinski cvet), tedaj navadno vino ali pa tako imenovane žgane vina napravijo, po kisanji pa vrisk ali jesih. Če razkrojimo cuker, najdemo nazadnje, da je sostavljen iz ogelca, kislica in vodenca; zato cuker tako rad gorí.

Latinski imenujejo cuker sacharum; ime saccara pravijo, da izvira iz sanskritskega, in da pomeni očišeni (rafinirani) cuker; v pismih prerokov se cuker zove shukar, zato slovenski cuker ni ravno ponemčena beseda.

Rastlinstvo in živalstvo nam dajete cukra obilo; največ pa se vé da ga daje rastlinstvo; toda tudi živina nam ga daje dosti v mleku — mlečni cuker — in pa v medu ali sterdu bčele; tudi pri neki jetični bolezni se v scavnici človeški in živinski toliko cukra nareja, da vse jedila in pijače se preobračajo v cuker in človek in živina revno hira, dokler ne pogine.

V starodavnih časih niso še tistega cukra poznali, ki ga sedaj mi imamo; med in sladki sok mnogih sadežev so rabili za sladčico in so iz nje si napravljali vinsko pijačo. V Indii in Arabii, kjer raste divji cukreni tèrst, so nabirali sterjeni sok iz tega terstja in začeli ž njim kupčevati. Al sila drag je bil izperva, ker so ga le malo dobili, in le za bolnike so ga kupovali. Kmali pa so se zmodrili Arabci in so začeli cukreno terstje prešati in iz soka njegovega sirup kuhati.

Evropejci so se soznanili v križanskih vojskah s cukrenim terstjem, ktero je bilo kmali iz izhodnje Indije in Arabije v Egipt, Kandijo in pa na Gerško presajeno; od tod se je zaplodilo v Sicilijo, kjer so nek že 12 sto let po Kristusovem rojstvu dosti cukrenega terstja zasajenega imeli. Pozneje je iz Laškega prišlo na južno Francozko itd.

Ker ni naš namen zgodovine cukrenega terstja popisovati, povemo le še to, da kmali potem, ko so začeli sužne ljudí kakor živino prodajati in kupovati, so v zahodnji Indii toliko tega terstja zasajali, da so iz njega toliko cukra naredili, da ga je imel skor celi svet dovelj.

In to je tisti cuker, kterega so v podobi belo-rumenkaste moke čez veliko morje iz daljnih dežel, zlasti iz izhodnje in zahodnje Indije, na milijone in milijone centov navozili v Evropo in ga vozijo še dan današnji veliko, pa vendar, kakor bomo spodej slišali, vsako leto manj, ker naša domača bela pesa spodriva unanji cuker čedalje bolj.

Kako pa delajo v Indii in drugod iz terstja cuker? — Kadar je terst zrel, ga odrežejo in v posebnih mlinih med tremi lesenimi in z železom okovanimi ali pa zgolj železnimi valjarji tako dolgo prešajo, dokler ni terst popolnoma suh. Ostale terstike rabijo za kurjavo; izprešani sok pa kuhajo v kuprenem kotlu s pepelom in apnom, da mu vzamejo vso kislino. To kuho ponavljajo trikrat. Kuhani gosti sok prelijejo v kad, da se shladí, potem ga pa, dokler je še topel, zajemajo v sodce, kteri stojé na rošu nad kapnico in imajo na dnu več s terstjem zamašenih lukinj. Tekočína cukrenega soka, ki se melasa imenuje, kaplja skoz te luknje doli, sterjeni del rumenkaste barve pa ostane v sodcu, in to je sirov cuker ali cukrena moka ali moskovada, ktero pošiljajo po svetu v cukrarnice mnogoterih dežel, da jo tù še bolj očistijo in cuker v tisto terdo podobo skuhajo, v kteri je nam vsem znan.

To cukreno terstje ima toliko sladčice v sebi, da iz 200 funtov terstja naredijo 100 funtov cukrenega soka, in kterih se napravi 25 do 26 funtov sirovega cukra ali cukrene moke, iz ktere, kakor smo ravno rekli, še le naše evropejske fabrike delajo cuker, ali prav za prav, le čistijo ali rafinirajo sirovi cuker ali cukreno moko; zato se naše cukrarnice tudi rafinirije imenujeje. Da je nekteri cuker bolj očiščen, in potem bolj bel, terd in lepši kakor drug, je vsakemu znano; po tem se tudi cena ravná, čeravno očiščeni cuker ni nič sladkeji od neočiščenega.

Al cukreno terstje ni edina stvar, iz ktere se dela cuker; delajo ga tudi iz nekega javorja, in grojzdja, iz sladkega sadja, iz turšice, in zadnji čas največ iz bele pese (Runkelrüben), iz ktere se ga je, postavimo, lani v našem cesarstvu že toliko naredilo, da ga je bilo več kakor unega iz cukrenega terstja, kteri pred 30 leti pri nas še celó znan ni bil.

Preden pa od pesnega cukra več povemo, naj omenimo še to, da navadni javor, pa še več drugih javorovih plemen je, ki imajo dosti cukra v sebi, največ pa tisti javor, ki se imenuje cukreni javor (Zuckerahorn). Tega javorja se nahaja veliko v zahodnjih krajih severne Amerike; zraste kot hrast visok v 20 letih. Od konca januarja do konca sušca navertajo belíno drevesa, da teče sok iz njega; to pa mu nič ne škoduje, ker temveč soka izteka, če večkrat ga navertajo. Eno samo drevó dá po 5 do 6 funtov cukra, kterega večidel kuhajo iz javorovega soka; pa če sok zmerzne ali če vodeni deli sami po sebi iz soka izpuhtijo, se naredí cuker; v Ameriki ga leto in dan napravijo po 140 milijonov funtov, kterega osmi del prodajo iz Amerike v druge dežele.

Že leta 1762 je slavni kemikar Markgraf v Berolinu pervi skušal iz bele pese cuker delati; pa izperva ni ta reč nič kaj prav od rok šla; 36 let pozneje je Karl Achard, vodja naravoslovskega oddelka pri akademii berolinski, se spet te rečí lotil; pa še zmiraj niso nekega zopernega okusa mogli prav odpraviti pesnemu cukru. Vendar še le takrat, ko je mogočni rajnki cesar Napoleon leta

1806 zaperl angležke dežele in njih kupčije tako, da nobeno angležko blago ni smelo nikamor drugam in da nobena ladija, naj je prišla iz angležkega kraljestva ali iz angležkih naselitev (kolonij), ni bila v nobeno drugo evropejsko luko (ladijostajo) pušena, tedaj tudi terstnega in javorovega cukra iz Indije itd. ni moglo nič več priti v druge dežele, in ko je bila razderta vsa vzajemna kupčija po siloviti Napoleonovi prepovedi, s ktero je namerjal angležko kupčijo popolnoma zatreti, — še le takrat tedaj, ko je začelo pod Napoleonovim strahom stoječim deželam tudi indijanskega cukra zmanjkovati in je bila tedaj cena tega cukra silno visoka, so začeli iz domače pese, kar so največ mogli, cukra delati. Na Francozkem in Rusovskem so se tega najbolj lotili. Dr. Zier-u v Kvedlinburgu gré čast, da je pervi znajdel skrivnost, iz pese dober in lep, pa tudi cenejši cuker napravljati. Po njegovi znajdbi so domače cukrarnice dosegle umetnost, iz 100 centov pese 6 centov terdega cukra, 3 cente pa sirupa narediti.

Pustimo to, kako deleč so jo druge fabrike v pesnem cukru prinesle, in obernimo se le v naše cesarstvo ter poglejmo: kako stojí pri nas s tem cukrom.

Čehom gré čast, da so bili v ti obertnii pervi. Leta 1830 ste se na Českem odperle perve dve cukrarnici, ki ste na debelo začele iz bele pese delati cuker. Leta 1841 je bilo na Českem že 37, na Marskem in Šlezkem 15, v drugih deželah avstrijanskih 22 takih fabrik, — v vsem skupaj so podelale le 1 milij. in 900,000 centov pese; komaj 26,000 centov pese je tedaj ena podelala. — Čez 10 let je bila že vse druga; že je 92 fabrik delalo pesni cuker in je podelalo blizo 4 milijone centov pese. Lansko in letošnje leto pa je bilo število fabrik že spet dosti večje: Na Českem je delalo že 52 cukrarnic, na Marskem in Slezkem 34, na Ogerskem 15, v nadvojvodini avstrijanski 3, v Galicii 2, v Slavonii 1, v Benedkah 1, na Erdeljskem 1, — v vsem skupaj tedaj že 109 fabrik, ki so podelale 10 milijonov in 551.000 centov pese, vsaka fabrika tedaj že blizo 97,000 centov.

Pa ne samo število fabrik se je pomnožilo, tudi cukrinarska umetnost je dosegla že višjo stopnjo. Do leta 1850 niso naše fabrike mogle več kot le 5 funtov sirovega cukra narediti iz 100 funtov pese, sedaj ga že napravijo 6 funtov in pol.

S tem pa se je tudi davek na peso povišal; od vseh Svetih plačuje vsaka fabrika 12 krajc. davka od vsakega centa, ki ga za cuker podela. Z nekolikim davkom na peso si mora vlada nekoliko nadomestiti tisto zgubo, ki jo zadeva sedaj, ko domači pesni cuker spodriva ptujega indijanskega, in tedaj vlada ne dobiva za vpeljevanje cukrene moke toliko colníne več kakor poprej. Ker colnína za vsaki cent upeljane cukrene moke znaša 7 fl. 30 kr., se lahko previdi, koliko dohodkov uíde deržavni kasi sedaj, ko že veliko več kot polovico povžijemo domačega pesnega cukra; lani namreč so napravile naše fabrike iz domače pese 685,000 centov sirovega cukra, upeljali ptuje cukrene moke pa so le 469,200 centov.

Iz vsega tega se lahko vidi, kako imenitna je dan današnji tista sorta pese, iz ktere se dela cuker; — kako se izdelek domačega cukra ravná po bolji ali slabeji letini pese, — in kako cukrarnice, ki podeljujejo indijansko cukreno moko, pisano gledajo svoje tovaršice, ki podeljujejo domačo peso, ter le želijo zmiraj višjega davka pesi, da bi jim s cenejšim blagom ne spodkopovale cene indijanskega cukra.

Gospodarske skušnje.

(Nove skušnje z ogeršičnimi prešami (Repskuchen) pri molznih kravah), ki so jih kaj pazljivo delali v Mökern-u, kažejo, da iz 1 funta ogeršičnih preš se naredí tričetert funta mleka. Več ko 2 funta pa na dan teh preš dati, ni dobro, zato, ker sirovo maslo (puter) postane potem zopernega okusa. Kdor pa iz mleka ne dela masla, in le mleko prodaja, naj brez vse skerbí dajè vsaki kravi po 2 funta teh preš na dan. Dalje so skušnje pokazale, da 1 funt ogeršičnih preš kravam več tekne, kakor 2 funta sena, in zlasti tam, kjer se zraven preš poklada kravam taka klaja, ki ima prav malo gnjilca v sebi, kakor postavimo, slama, krompir, repa, 1 funt teh preš toliko zaleže, kakor 3 funte sena. — To so gotove skušnje.

(Kdaj presajati drevesa?) O tem je sto misel. Eni terdijo, da v jeseni, drugi da spomladi. To pa so prazne besede. Kakor so okoljšine in zlasti kakoršna je zemlja, tako naj se presajajo drevesa tù v jeseni, tam spomladi. — Kjer je zemlja lahka, pešena, bolj suha kakor mokra, je bolje drevesa saditi v jeseni. Zakaj? — zato, ker se korenine potem lože od večje jesenske vlage (mokrote) napijó, zemlja se pozimi bolj vsede in se zimska vlaga večkratni pomladanski suši in tadajnim sušivnim vetrovom zoperstavlja. V taki zemlji v jeseni sajene drevesa začnejo spomladi koj rasti, namesto da še le spomladi presajene revno hirajo, dokler da k moči pridejo. Ker pa srež zemljo včasih zlo nategne in bi potem tudi korenine vsajenih drevés škodo terpele, je treba, da se jame, v ktere imajo drevesa v jeseni vsajene biti, že zgodaj skopljejo, da se mora zemlja že pred mrazom dobro vsesti, da je srež potem ne vzdigne tako lahko. — Kjer pa je zemlja težka, debela in mokra, naj se presajajo drevesa vselej spomladi. Debela zemlja, če se je drevje presadilo v jeseni, se ne vleže tako hitro po koreninah; zato ostanejo tù in tam votline okoli korenine, kjer se moča nabira in čez zimo koreninice plesniti in gnjiti začnó. Spomladi se ni tega bati. Pa to je spomladi zoperno, da suša včasih rast zatiruje. — Kjer pa je veliko drevja na novo zasaditi ali presaditi, tam ni mogoče si vselej časa zberati; naj je jesen ali spomlad, saditi se mora; v takih okoljšinah je treba vertnarjem pazljivim biti, da odvernejo vse, kar bi novim zasajencom škodovati utegnilo.

„Neue Erf.“

Kratek popis kmetijstva po ribniškem okraji.

Spisal fajmošter Janez Ziegler.

(Dalje.)

III.

Živinoreja.

Kónj je pri nas veliko viditi, posebno pa po tistih vaséh, po kterih prebivavci se z lončarijo pečajo, da ž njimi lončeno posodo po svetu vozijo, pa tudi nosijo; vsi le-ti konji so le od Hrovatov kupljeni, doma nihče ne enega konjskega repa ne izredí; poleti jih do terde zime večidel ponoči in podnevi pod milim nebom pasejo, kadar ž njimi po svetu ne gredó.

Goveda rediti pa tukajšnega kmeta močno veselí, ker je le-to njegov edini dobiček pri kmetovanji; posebno po loškem potoku, kjer imajo dosti pašnikov po hribih, redé po 3 ali 4 leta stare vole, potem jih pa prodajo; čez zimo jemljejo od primorskih okrajin vole na rejo, kar jim tudi dokaj dobička dá. Za pitanje živine se pa po teh krajih nič kaj ne menijo. Tukajšne goveda so bolj majhnega plemena in večidel rudeče. Odkar so pa nekteri kmetje začeli štajarsko goved kupovati in rediti, je jela živina nekoliko večja prihajati, pa vendar nič posebnega ni, ker je zmiraj le ozkega križa. — Goveda se od sv. Jurja do sv. Martina vsaki dan po pašnikih pasejo, ki so z germovjem in ternjem prerašene ali pa so polne skal. Vsaka vas ima svojega čednika, kteremu po 2 ali 3 poganjiče vsaki dan daje.

Čedniki imajo po 3 čevlje dolge in s češnjevo kožo povite lesene trobente, s kterimi po vaséh živino na pašo kličejo in na paši sebi kratek čas delajo. Pozimi se živini poklada večidel le slama, malo merve ali pa rezance poparjene. Teleta za pleme sesajo po 8 do 12 tednov; junčke dajo 5 ali 7 mescov stare rezati, telíce pa večidel tadaj obrejijo, kadar se začnejo pojati. Biki se večidel premladi h kravam spušajo; na pašo jih ne gonijo. Mleko večidel za zabeljo domá porabijo, le pomalem za maslo, sira pa tukaj nič ne delajo. Posebno nevarna ali kužna bolezen tukaj malokdaj živino napada; le pred 50 leti je bila goveja kuga in pred 30 leti pljučna kuga med živino. Bolezen na parkljih in v gobcu pa tukaj še celó znana ni; vrančni prisad le malokdaj kako živinče posamno zgrabi. Večkrat se pa sliši od driske, napenjanja, ovčiča ali sajovca in pa od plučnice. Če v jeseni po paši na mladi detelji kako govedo napenjati začne, ga hitro sèm ter tjè podé, z merzlo vodo polivajo, mu kuhanega lanénega semena vžiti dajo; tudi mu lojeno svečo v ritnik porinejo, da živinče splahne in ga napenjati neha; v veliki sili mu tudi z nožem lakotnico prebodejo. Menim, da vse to ni napčno? (Ni ne. *Vred.*) Če živino po kakem notranjem vnetji kolje, ji dajo smodnika z oljem ali mlekom vžiti in pa ocverte čebulovine. (To zdravljenje je pa že preveč po enem kopitu nategnjeno. *Vred.*) O driski dajo suhih hrušk. (Tudi to ni dosti prida. *Vred.*) Sajovec ali ovčič na vimenu pa najbolj z osoljenim mlačnim kropom ali pa z gorkim oljem preganjajo; (Dobro. *Vred.*) ovčič ali sajovec pod kožo pa z gorkim oljem in z zavleko teloha. Sajovec ali ovčič napada včasi tudi teleta 2 tedna stare, tako, da se jim ne ljubi sesati in če se jim berž ne pomaga, kmalo poginejo. (Sajovec ali ovčič je tedaj po vsem Kranjskem na kmetih domá; povsod ga imajo, pa nikjer ga ne poznajo: je le edino ime za devet bolezin! *Vred.*) Ker tukaj konje večidel od sv. Jurja do zime noč in dan pod milim nebom pasejo in jih lončarji po svetu zlo izstradajo, se večkrat prigodí, da marsikterega konja napadejo pljučnica ali bodljaji, smerkel ali pa grinte, in tako pride vsako leto marsikak gospodar ob svojega konjiča.

Ovce so po naših krajih, zvunaj Loškega potoka, večidel opustili zato, ker se zdaj iz fabrik dober kup pa veliko slabša obleka kot domá narejena dobí, in ker je kmet že zdaj v svoji noši tako vmehkužen, da ne nosi več debelega sukna. Loški potočani še nekoliko ovac redé, pa so le majhne in imajo debelo volno; ne molzejo jih nič; volno pa domá za debelo zimsko obleko ali za raševno porabijo. Zoper metulje dajejo ovcam luga ali pa pepéljovke piti. Odkar so zavoljo škode pri drevji koze prepovedane, jih je le malo sèm ter tjè viditi. Zavoljo ostre in dolge tukajšne zime prešičev tukaj ne redijo, ampak jih le po eno ali 2 leti stare po veliki noči do velikega Šmarna od Hrovatov kupujejo, kteri cele čede lesem prížené; poleti jih redijo z zelenjavo, v jeseni s korenjem in s kuhanim redkim krompirjem, pozimi pa do Božiča s kuhanim gostim krompirjem in z ovseno moko. Bolji kmetje jih tako spitajo, da imajo po 2, 3 tudi 4 cente; do dobrega spitane pa prodajajo. Vsakteri tukajšni kmet jih zredi po dva, tri, tudi štiri, poddružniki enega ali dva, kočarji pa po enega. Brez števila veliko debelih prešičev se vsako zimo odtod v Terst prodá; nekteri pa le kupljene bohe tjè na prodaj vozijo. Svinska kupčija je za naše kraje velik kos kruha; zato je slabo tukaj za kmeta, če mora debele prešiče po nizki ceni oddati. Prešiči so tukaj malokdaj bolni, da le niso poleti v hudi vročini predebeli in da se le večkrat izkopljejo. Ako se pa to opusti, jih rada davica napade, kteri le s pušanjem ali s hladivnimi zdravili v okom pridejo. (Je pametno. *Vred.*)

Perutnine ni tukaj nič druge kot kokoši; teh pa ima vsaka hiša po več; jajca in piščance drago prodajajo prekupcom, kteri jih v Terst vozijo. Murbenega drevja in tedaj tudi židnih červov tukaj menda zato ni, ker do vélikega travna zmiraj rado zmerzuje.

Bčele se tukaj malokje glajštajo, ker le mesca rožnika so od njih roji pričakovati, proti jeseni pa tako oslabé, da prav malo dobička donesó, ako se ne prodajo v ajdove kraje. (Konec sl.)

Potovanje po izhodnem ali po jutrovih deželah v letu 1857.

Spisal Mihael Verne.

LV.

Tovarši, srečnejši od mene, dospejo kmali v Nazaret. — Nazaret po besedi pomeni cvetlico. Po pravici tedaj imenujem prijetno mestice galilejsko cvetlico že zavolj imena, še bolj pa zato, ker je cvetela v njem cvetlica devic, skrivnostna roža — korenina Jese. O srečno mestice! O blažena domovina Gospodova! še vedno mi je žal, da nisem mogel do tebe priti.

Osemnajst stoletij je že preteklo, odkar je cvetela v tem res majhnem, pa prijaznem tihem mesticu čudovita skrivnostna cvetlica, kakoršne ni imel svet ne prej ne potlej in je ne bo, namreč ponižna, bogaboječa, prečista Devica Marija, v nezapopadljivih sklepih Božjih od nekdaj določena za mater Odrešenika, edinega večnega Sina Božjega, ki je blagovolil učlovečiti se, da bi nas rešil večne pogube.

Mesto je le majhno in ne šteje čez 3000 duš. Stojí pa o podnožji zlo skalovitega hriba v lepi dolini, ki jo skorej okrog in okrog, ali saj na treh straneh gore obdajajo, in le proti jugu je dolina nekoliko bolj odperta. — Mestno okrožje je ugodno in dobro obdelano. Vso imenitnost in zanimivost svojo pa ima mestice le od Jezusa, Marije in Jožefa, zakaj prej ga niso nič kaj čislali, ampak so ga celó zaničevali, in ko Filip Natanaelu pravi: „Mesija smo našli — Jožefov sin je iz Nazareta“, mu Natanael odverne: „More li iz Nazareta kaj dobrega priti?“ — Taka je z našimi sodbami! — O pač, dragi Natanael, ravno iz Nazareta nam je prišlo vse dobro, kakor si sam kmali spoznal; iz Nazareta je prišlo rešenje revnega, po grehu peklu zapadenega človeštva; v Nazaretu se je učlovečil Sin Božji; Nazaret je redil dolgo dolgo v svojem naročji poštenega pravičnega rokodelca, sv. Jožefa in prečisto sveto devico, ki mu je bila zaročena, z eno besedo, Nazaret je domovina Gospodova! Tù je preživel Odrešenik sveta, učlovečeni sin Božji, večji del svojega življenja; tù jima je bil pokoren in je rastel v modrosti in milosti pri Bogu in ljudéh; tù je posvetil z lastno pridno delavnostjo stan poštenih zadovoljnih rokodelcov.

Še ima Nazaret mnogo zanimivega — hiše pa, v kteri je Gabriel z blaženo prečisto devico govoril, in v kteri se je sin Božji učlovečil, ni že okoli 600 let več v Nazaretu. Mnogi terdijo in pripovedujejo, da jo je Bog dal 10. dan maja 1291 po angeljih svojih deleč čez morje na Tersat pri Reki prenesti, da bi je Turki, ki so si takrat sveto deželo popolnoma podvergli in po nji hudo razsajali, nikakor ne oskrunili. — Tersat naš pa ni bil Materi Božji dolgo po volji, in že 10. dan decembra 1294 prenesejo angelji revno hišico v zavetniše, gorkejše kraje, na Laško v mestice Loreto v papeževih deželah, kjer še stojí.

Kraj pa, na kterem je ta sveta hišica stala, je, se vé da, ostal, in je v resnici imenitno svetišče. Jaz ga nisem vidil, tovarši pa, ki so po dolgi težavni poti celi dan v Nazaretu počivali, so ga natanko ogledovali in spodobno častili. — Ta sveti kraj nerazumljivega učlovečenja sina Božjega so imeli gotovo že apostelji in pervi kristjani v veliki časti, in že v 4. stoletji je dala cesarica sv. Helena nad tem svetiščem veliko krasno cerkev sozidati, ki so jo kristjani več vekov od vseh strani pobožno obiskovali, in

Marijo in njeno sveto stanovališče v nji spodobno častili. Ko so pa Turki kristjane zmagali in iz obljubljene dežele pregnali, je Marijno poslopje iz mesta zginilo, in lepa cerkev je bila z mestom vred razdjana, in Nazaret je ostal okoli 200 let le žalostna podertina. Malo po malem pa se je mestice spet povzdignilo, in že leta 1449 so stanovali na tem svetem kraji spet kristjani, toda le trije — nek duhoven in dva druga. Od takrat pa se je število kristjanov v Nazaretu dobro pomnožilo, in dan današnji jih šteje zalo prijetno mestice čez 1000.

Svetišče čudovitega učlovečenja Sina Božjega pa je prav za prav le neka, ne ravno obširna votlina v živi skali vsred sedanje cerkve, ki je bila že leta 1620 sozidana. Sedemnajst lepih širokih marmornih stopnic pelje iz cerkve na levi strani velikega altarja v votlino, pred ktero in v kteri je stalo sveto pohištvo prečiste device. Vsred jame ali votline stojí prav lep altar, in pod altarjevo mizo je ploša belega marmorja z napisom: „Hic Verbum caro factum est“ — „tù je Beseda meso postala.“ — Za altarjem je usekana v živo steno majhna izbica, o kteri se pripoveduje, da je Zveličar naš v nji spaval. Na desni in na levi strani uhoda v jamo stojita pred altarjem, še ne seženj saksebi, dva zanimiva starodavna stebra, ki naznanjata — levi kraj, kjer je Marija klečala in molila, desni pa kraj, kjer je Gabriel stal, ko jo je pozdravljal. Marijen steber pa ne sloní več na tleh, ampak visi z oboka, kakor da bi v zraku plaval, zakaj spodej so ga Turki za kakega pol sežnja odbili, ko so v nekdanji krasni cerkvi zakladov iskali. — V ti sveti votlini gorí noč in dan mnogo lepih svetilnic, in verli frančiškani imajo v cerkvi in v jami, kakor v Jeruzalemu in Betlehemu, vsaki dan ob štirih po poldne slovesno procesijo.

Kakih sto korakov od frančiškanskega samostana je drugo svetišče, namreč poslopje, v kterem je imel sveti Jožef delavnico svojo — in v resnici je delavnica ta posebno svetišče, zakaj, Sin Božji, Gospod naš Jezus, je reditelju svojemu mnogo let pri težkem delu v nji pomagal, in trud in težave vseh poštenih rokodelcov z lastno delavnostjo posvetil! V to sveto delavnico, ki je dan današnji kristjanska, pa le revna kapelica, se pride po nekem obzidanem borjaču ali dvoru.

V Nazaretu kažejo v nekem poslopji tudi Kristusovo mizo. Je pa miza ta velika okrogla, dva čevlja debela škerl na tleh; starodavno zročilo pripoveduje, da je Kristus s svojimi apostelji pri nji večkrat obedoval. Dvanajst do štirnajst oseb sedi lahko okolj te mize.

Dve do tri sto korakov zunaj mesta proti severju je znameniv studenec, ki je vernim kristjanom tudi svetišče, ker je gotovo tudi prečista devica sèm po vodo hodila, kakor hodijo še dan današnji mestne dekleta sem po-njo. Zato imenujejo studenec „Marijini studenec.“ Nekdaj, ko so namreč evropejski križanci tod gospodovali, je stala nad zvirkom lepa katoliška cerkev, sedaj pa stojí tù samostan gerških razkoljnikov, in voda, ki jo Nazarenke zunaj samostana zajemajo, je po cevih napeljana.

Vém in čutim, prijatel moj, da sem predolg, in da mi ni bilo treba teh posamesnih svetišč v misel jemati, ker sam dobro véš, da je prav ves Nazaret in vsa mestna okolica lepo zanimivo svetišče. Sej je ni v celi okolici ne steze ne ulice, ne terga ne kota, kodar bi ne bili Jezus, Marija in Jožef kedaj hodili. Pa pri vsem tem nimam mirú, če ti še nekega svetišča ne navodim. — Svetišče to je sedanja armenska cerkev. Tù je stala nekdaj nazaretska shodnica, v kteri se je Jezus tudi sosedom svojim kot obljubljenega odrešenika naznanil.

Pravo gledišče Jezusovih naukov in čudežev je Galileja. Lahko tedaj bi ti spisal o nji velike debele bukve; pa ker ti le to pripovedujem, kar sem sam vidil in kar so mi tovarši pravili, Ti nimam o imenitni, nekdaj jako naljudeni in rodovitni galilejski okrajni veliko več povedati.

Ko se trudni tovarši v Nazaretu odpočijejo, romajo dalje. Najprej se napravijo na krasen hrib Tabor. V dveh urah pridejo do podnožja hriba, in imajo le še eno uro do verha. Ko na verh prisopihajo, se jim odprè neznan svet, krasen razgled skorej čez vso Galilejo, zakaj Tabor se vzdiguje do blizo 2400 čevljev verh galilejskega morja. Hrib ta, ki ga Arabčani „Džibel Nur“ — hrib luči — imenujejo, stojí na treh straneh popolnoma prost kakor visoka pravilna kopa verh ezdrelonske planjave, in je že v podnožji dobro obgojzden in tudi po rebrih lepo obraščen. Verh gore je velika, pa ne popolnoma ravna planjava, polna raznih podertin nekdanjih samostanov.

Veliko zanimiviša pa, ko po krasni legi in podobi svoji, je kristjanom ta lepa sveta gora po čudoviti prikazni, ki so jo vidili na nji trije apostelji. „Jezus namreč vzame seboj Petra in Jakoba in Janeza, brata njegovega, in jih pelje same na visoko goro. In se je spremenil pred njimi; in njegov obraz se je svetil, kakor solnce, njegove oblačila pa so bile bele kot sneg. In glej! prikazala sta se jim Mojzes in Elija, in sta ž njim govorila. Peter pa je spregovoril in rekel Jezusu: Gospod! dobro nam je tù biti; ako hočeš, naredimo tù tri šotore, tebi enega, Mojzesu enega in Eliju enega. Ko je še govoril, glej! jih je obsenčil svetel oblak; in glej! glas iz oblaka, rekoč: Ta je moj ljubi sin, nad kterem imam dopadajenje; njega poslušajte. In ko so učenci to zaslišali, so na svoj obraz padli, in so se silno bali. In Jezus je pristopil in se jih je dotaknil, in jim je rekel: Ustanite in nikar se ne bojite! Ko so pa očí svoje vzdignili, niso nikogar vidili, ko Jezusa samega. In ko so iz gore šli, jim je Jezus zapovedal, rekoč: Nikomur ne pravite te prikazni, dokler Sin človeški od mertvih ne ustane.“

Iz te imenitne svete gore romajo tovarši naši še pet ur dalje v Tiberiado ali v Tiberjevo mesto na bregu galilejskega morja; pa na vsi ti poti iz Nazareta do gore Tabor, in iz gore v Tiberjevo ne vidijo nič posebno zanimivega razun da je zemlja tod še rodovitna, ker je dobro obraščena in polna visoke lepe trave. Okrožje galilejskega morja pa se je zlo spremenilo. Morje to, ki se mu tudi genezaretsko in tiberijadsko jezero pravi, in ki je bilo nekdaj glavno gledišče Gospodovih naukov in čudežev, ni morje, ampak le veliko, kakih pet ur dolgo in do dve uri široko jezero, skozi ktero teče od severja proti jugu reka Jordan. Nekdaj in še o Kristusovih časih je stalo v tem krasnem okrožji blizo petnajst dobro naljudenih bogatih mest, in sto in sto bark in čolnov je jadralo sèm ter tjè noč in dan po velikem jezeru; dan današnji pa je vse prazno in pusto, in ne vidiš ga tù več ne mesta ne sela, ne barke ne čolna. Pač strašno žalostna sprememba! Kje je mesto Gospodovo Kafarnaum? Kje je Korazajm in Betsajda? Kje je Cezarea Filipova? — Vse je zginilo, vse je šlo pod zlo; le senca Tiberiade je še ostala, zakaj sedanja Tiberiada je le majhno, revno in zlo umazano nesnažno mestice, ki šteje le malo čez 2000 duš. Tiberijadčani so skorej sami judje. Pred nekoliko leti je bilo mestice menda v boljem stanu, pa na novega leta dan 1838 ga je strašen potres zlo poškodoval, in 700 ljudí je pod podertinami konec vzelo. — Blizo mesta na južni strani so zdravilne toplice.

Dasiravno pa je okrožje genezaretskega jezera sedaj le pusto in žalostno, je vendar truda vredno, v Tiberiado, ali kakor Arabčani pravijo, v Tabarje potovati, zakaj zgodovinski spomini, ki jih ti kraji obudujejo, so človeku nedopovedljivo veselje. O kako rad je učlovečeni Sin Božji, Gospod naš v teh krajih bival! Kolikokrat je po lepem bregu krasnega jezera od mesta do mesta hodil! Kolikokrat se je čez široko jezero prepeljaval! Koliko čudežev je v teh krajih storil!

(Dalje sledí.)

Slovanski popotnik.

* „Průmyslová škola“ (obertnijska ali rokodelska šola) se imenuje obširno delo, ktero izdavati je jel v posamesnih zvezkih po 5 do 10 pol obsegajočih že lansko leto visoko učeni prof. dr. Jan Purkyně, mož, ki že skozi celih 30 let marljivo obdeluje polje natoroznansko, ter množí domačo književnost s svojimi visoko čislanimi naravoslovskimi izdelki. Pod njegovim vodstvom združilo se je tedaj več veljavnih mož, ki zdaj izdajajo primerne spise v poduk domačih véd, da bo imel tudi vsak priprost Čeh, ki se misli v tem izuriti, primernih knjig v maternem jeziku ali vsaj podlago obširnejemu izobraženju. Dozdaj je to posnemanja vredno početje spravilo že petero zvezkov na dan, ki s prosto, lahko umevno besedo precej obširno razlagajo v obertnijstvo spadajoče vednosti. Posebne vrednosti se nam zdi drugi zvezek pod naslovom „O zvířatech a látkách zvířecich v průmyslu a řemeslech upotřebných.“ Tù popisuje slavnoznani gosp. dr. Greger z lepo besedo ptuje in domače živali vsigdar s posebnim ozirom na njihovo korist ali škodo. Ta spis se smé staviti po vsi pravici v pervi red onih, s kterimi se je utemeljil že davno slavo in obernil na se pozornost med svojimi rojaki. Ne manje cene je tudi pervi zvezek sostavljen po učenem dr. J. Krejči-mu: „Přirodopis kovů a jejih rud.“ Z eno besedo, vsi dozdaj na svitlo prišli so pisani tako umevno, pa tudi tako mično, da jih moremo z dobro vestjo tudi Slovencom priporočati. Veliko lepega in mikavnega pa nam bodo gotovo prinesli še prihodnji zvezki; toraj ne želimo druzega kot da se delo urno nadaljuje — in da bi bilo nekterim našim pisateljem izgled, take občnokoristne bukvice spravljati na dan, namesto da dragi čas tratijo z jalovim hrepenjenjem po — kritiki. Čehi delajo veliko, pa kritikujejo malo.

Slovó.

Pozdravljam slednjič sinje vas goré,
Z iskrenim glasom: domačija!
Iz ptujega hitele mi željé
Le k tebi bodo zmir samija.

Navdajal svitli me večerni plam,
Zlatil ki vaše je verhove,
Oživljal je prebistri potok sam,
Ki gnal peneče je valove.

In koča očeva dan slednji mi
Veselja mnogo je delila;
Kraj lipe senčnate me mlada krí
Po stezah dragih je vodila.

Zato pozdravljam sinje vas goré
Iz kraja ptujega veselo,
Sercá da mi tolažite željé,
Ki vedno k vam le bo hitelo!

Gr. Krek.

Novičar iz avstrijanskih krajev.

Iz dolnjega Štajerskega 1. okt. A. — k. Letos sem dvakrat se vozil čez teharsko okolico, kjer sem veliko najlepših konj vidil. Jel sem premišljevati, zakaj da so na Teharjih celega nekdanjega celjskega kroga zmeraj najlepši konji bili in so še sedaj? — Spomnil sem se, da je nekdaj na sv. Štefana dan neka posebna slovesnost s konji na Teharjih bila. Na velikem prostoru pred cerkvijo sv. Štefana so konje blagoslovili in potem mladi kmetje, sosebno kmečki sinovi, se s konji v jahanji itd. skušali. Kteri je najlepšega in berhkejšega konja imel, je bil za kralja (menda konjorejcov) spoznan in tako počeščen. To je menda Teharčane sosebno spodbujalo, si lepe konje izrejevati, da so se zamogli pri tej slovesnosti ž njimi ponositi in si omenjeno čast pa morebiti tudi darilo pridobiti. — Čeravno sedaj morebiti ni te slovesnosti več, so teharski konji še sedaj menda koj le iz tega vzroka najlepši v celem poprejšnem celjskem krogu; kajti iz tega vzroka so se — po moji misli — zaplodili in to lepo pleme je ostalo. Je tedaj to stara piča, da je modra nova naredba, ki je po več deželah našega cesarstva sedaj upeljana, da konje za premije jahajo. — Tudi na Horvaškem, kjer sem nedavnej potoval, sem vidil kazala potov in krajev v nemškem in horvaškem jeziku pisane. Le v slovenskem Štajerskem sem v eni celi okrajini vidil samo nemške napise! Da to ni postavno, je gotovo, kajti v drugih okrajnah ravno tistega okroga so povsod zraven nemških tudi slovenski napisi. Še to betvo Slovencom vzeti, da bi celó pravega imena svojih krajev nikjer ne vidili, nočejo toliko cesarski uradniki kakor temveč nemškutarski župani, ki vso svojo slabo čast, nizko visokost in puhlo mogočnost samo v golo nemškutarijo stavijo, ter se sramujejo celó svojo vas slovensko imenovati. Pravijo: „srenjski dnarnici ni potreba za slovenske napise stroškov delati, ker je nam le nemščina za uredovanje potrebna itd.“ Tako je neki župan o tej zadevi modroval! In po nasvetu takošnih zeló modrih županov so bili v tej okrajni le samo nemški napisi narejeni, da bi se kje srenjska dnarnica za nepotrebne reči ne izpraznila!! Al ne gré takim županom spominek iz suhih hrušk?

Iz sv. Višarij na Koroškem 3. oktobra. — J. S. Danes ko na roženkransko nedeljo so sklenili duhovske opravila v romarski cerkvi device Marije na sv. Višarjah. Zbrala se je na tisti dan sila velika truma pobožnih romarjev iz raznih dežel in raznih jezikov. Prečastiti Žabniški gosp. dekan Franc Kulnik, tamošnji trije gosp. kaplani in še pet drugih duhovnikov iz sosednih far so imeli vsi dosti dela in truda toliko romarjev spovedati in obhajati. Pridigovalo se je v saboto večer slovensko, v nedeljo zjutraj pa nemško. Prav goreče sta govorila oba pridigarja, da so bili poslušavci vsi ginjeni. Slišali smo, da je letos od praznika Kristusovega vnebovhoda do zadnje nedelje čez 22 tavžent romarjev bilo obhajanih, ki so prišli deloma v procesijah deloma posamesni iz Koroškega, Kranjskega, Štajerskega, Goriškega, Rezije, Tiroljskega, Solnograškega in Avstrijanskega. Tudi Lahov pride vsako leto veliko sem na Božjo pot, ki tudi spovednika svojega, gosp. fajmoštra Jerneja Meiherja tukaj najdejo. — Leta 1860 se bode obhajala petstoletnica tukajšne romarske cerkve, zatoraj bodo prihodnje leto cerkev od znotraj in zunaj popravili; le škoda, da se zavolj svoje lege bolj razširiti ne dá; pretesna je namreč ob nedeljah in velikih godovih za toliko ljudí, ki se tukaj shajajo. Pripravljeno je tudi že večidel vse, da bojo eno romarskih hiš za eno nadstropje povišali, in tako mogli več ljudí prenočiti. Tudi poti, ki od Žabnic in Merzle vode na Višarje deržé, bodo popravili, ker jih plohe vsako leto nekoliko sperò. — Po poldne so imenitnejši rečí iz cerkve pobrali in jih shranili. Še enkrat so se oglasili vbrani zvonovi višarski, ko so se duhovniki od romarske cerkve poslovili in potem na sanih po kopnem v dolino odrinili.

Iz Dvora na Koroškem 5. okt. Ker je nas vselej veselilo, po „Novicah“ zvediti letino raznih krajev, bi znabiti tudi kdo rad vedel, kako se je obnesla na Koroškem. Akoravno je skoro vsaki prerokoval suho leto, vendar nismo imeli samo dosti dežja, temuč tudi ob tako primernih časih, da bi si ga sami ne bili mogli drugače želeti; zategadel smo pa tudi kerme prav dosti nakosili. Pšenica in ječmen sta se obnesla srednje, rèž zavolj obilne rije pa še tako ne; sočivje je največ izdalo, tako se tudi ajda kaže; nekoliko smo je že namlatili, nekaj se je še suší, nekaj je pa še stojí, in ker je vreme prelepo in se slane ni bati, je bomo za več let dobili. Siva ajda je za 14 dni kasneja; na sv. Aleša dan vsejana je prav bogata, tista pa, ki sem jo 4 dni pred vsejal, ima slame veliko, al prazna je. — Ozimino smo večidel že dosejali; tudi v turšišče smo še sejati mogli, ker je červ pripomogel, da je turšica

pred dozorela; tudi z njo smo še zadovoljni. Krompir je sreden in bolj gnjije kot lani; zelja in korenstva bo dosti. Zdaj se druzega ne bojimo, kakor navadne nespametne paše na zimskem sejanju po sv. Martinu; kako škodljivo je to, je 7. list sl. koroške kmetijske družbe že leta 1845 dosti jasno dokazal. Bog bi hotel, da bi deželne vlade po nasvetu tega lista ti presneti napaki še letos v okom prišle, sicer nimamo druzega branitelja kakor sneg pred Šentmarčico! Lesjak.

Iz Siska 3. okt. — V Banatu odjenjuje žito tako, da se smemo nadjati prihodnji teden cene po 2 fl. 24 kr. vag. z vožnino vred. Ker je Bog dal krompirja in ajde, več kakor je bilo upati, in ker turšica tako obilen pridelek obeta, kakor že leta in leta ne, se je tem več nadjati, da ne bo dragine, ker imajo še lanskih pridelkov na kupe in žita tudi še po tako nizki ceni ne morejo spečati. V Sisku že sedem tednov ni kar nič kupčije in iz Kranjskega se ne oglasi ne en kupec, in ker prodajajo žito na morju ceneje kakor tù, se menda tudi ne bo kmali kdo oglasil. Sava in Kolpa ste zlo plitve. Za Zidani most ni nobenega nakladavca.

Iz Pole. Poslednjič sem Vam omenil, da je perva linijna ladija „Cesar“ srečno se z morjem poročila. Dovolite mi danas to orjaško ladijo nekoliko natančneje popisati. Dolga je 255, široka pa v sredi 54 komolcov, težka z vsem, kar gré k nji in je na nji, 94 tavžent 416 centov, ima za 1000 vojakov prostora in 91 kanón, ktere so bile vlite v Marijnem Celju. Delati so jo začeli 25. marca 1856.

Iz okolice Pivške mesca sept. — Na farnem zvoniku je ura ravno pet odbila, ko sva s ternovskim gospod učiteljem V. iz Ternovega proti Košani koračila. Ker je pot bolja in tudi nekoliko bliže, sva jo udarila v namenjeno mesto po premski poti. Jutro je bilo tako lepo, da si ga, dragi bravec, nikoli lepšega misliti ne moreš. Od bližnjih in daljnih cerkev se je čulo milo petje zvonov in škerjanački so žvergoleli nad nama, da je bilo veselje. Bližajoča se Premu naji je v herbet že solnce pripekati jelo; al berzo naji je senca košatega drevja pod svoje krilo vzela. Zrele češplje so nad nama visele in nehoté sem se spomnil g. Aleš-a, prečastitega teržaškega dekana. Večidel po njihovem trudu je vse to drevje nasajeno bilo. O kako prijazna je ta pot! Zdelo mi se je, da nisem več na Notranjskem, temveč na Gorenskem. Na desni se širijo rodovitni verti in lepi travniki, na levi pa šumlja Reka v stermih bregovih proti svojemu podzemeljskemu hramu.

Prijazno se pogovarjaje dospeva do Prema. Prem je na visokem hribu in od ceste nekoliko v strani; zato sva jo naravnost po Bitinjah vrezala proti Košani, da bi tù šolske preskušnje ne zamudila. Pot naji pelje memo petero mlinov do steze, po kteri se gré čez neko stermo goro v košansko dolino. Malni ti, ki jih zgol „malni pod Premom“ imenujejo, so lepi in premožni viditi. Iz vsacega nama je skočil pès nasproti, velikemu teletu podoben, ter dolgo za nama režal. Treba bi bilo, da bi take hude lajavce priklenili, ker zló lahko se kaka nesreča pripeti!

Po slabi stezi na hrib pridši zagledava lepo košansko dolino. Res velićasten pogled! Glej tam ti je Bistrica in Ternovo za gorami, na hribu Prem, pod hribom v germovji se pa vije in mirno dalje vali Reka, najčudnejši potok dežele kranjske. Na drugi strani ti je košanska dolina, in po nji veliko vasí, gradov in cerkvá. Na vse kraje ti pa zapirajo pogled visoke gore.

Pa tù ni časa se dolgo ozirati, ker preskušnje se bodo skoraj začele! Okoli pol desete ure prideva v Košano.

Kmali po zahvalni maši se pripelje mnogo gospodov in tudi prečastiti ternovski dekan gospod Anton Grašič. Preskušnja se je dobro obnesla; vidilo se je, da častiti gosp. farman Bergant, ki so sami katehet, in učitelj gospod Gajger, se nista zastonj trudila, s šolarčki svojimi. Na zadnje so še nekoliko lepih domačih pesmic zapeli. — Po končani skušnji je bila pri gosp. farmanu velika pojedina, pri kteri se je gospod dekanu, za šolo celó unetemu farmanu in drugim gospodom napivalo. Pele so se samo slovenske pesmice in le prekrasne domače pesmi so nam jedi sladile.

Drugi dan zgodaj vstanem in grem s gosp. kaplanom Tomc-om in košanskim učenikom v neko vas, ki se imenuje „Volče.“ Do te vasi je od fare ura hodá. Gospoda sta ravno biro pobirala in jez sem šel ž njima, da bi se nekoliko s tem krajem soznanil in da bi imenitni predor (tunel) vidil, do kterega ni več ko pol ure pota. Ta predor je res imeniten. Na desni in levi je silna visočina; omotica te napade, če od zgorej doli pogledaš. Po poti v Volče mi je gospod učenik marsikaj pripovedoval. Med drugim tudi to-le: „V vasi pod goro je ob času, ko so železnico delali, živel star mož z veliko družino. Da bi svojo družino ohranil, gré si na železnico kruha služit. Prime lopato in glej! ko pervič na goro vdari, se sosuje toliko peska in se udere taka brežina zemlje, da ubogega starčka pri ti priči pokoplje.“ — Po doveršenih opravkih se vernemo v Košano. — Človeka veseli tod potovati, ker ljudje so prijazni in celó dobri kmetje. Vsaki košček zemlje pridno obdelujejo, pa tudi gorice so vse ovenčane z milo tertico. Še pred hišnimi vratmi si narejajo senco, da brajd nasadijo in jih po prek v latnike vežejo. Vino, ki letos dobro obeta, se tukaj le „vremščina“ imenuje. Zeló sem se čudil piti na Pivki dtako obro kapljico, pridelano na domači zemlji.

Pa pojdimo zopet v Košano! Tù je ogleda vredna farna cerkev z izverstnimi orgljami. Iz cerkve pridši zagledaš najpervo čern, dosti visok stolp, ki se dviguje pred cerkvijo. Častiti gospod farman so mi rekli, da so nekdaj štirje taki stolpi tù bili in še le oni so tretjega, ker so kamnja potrebovali za kapelo, podreti dali. Rekli so dalje, da je to nekdaj tabor bil proti Turkom, ki so to dolino pogostoma napadovali. Ljudje, kadar so slišali, da se ti roparji bližajo, so vse, kar so najboljega imeli, v ta grad znosili ter se okoli njega bojevali. Posebno dosti je tudi Slavina terpela in večkrat požgana bila.

Popoldne me peljejo gosp. farman na Ravnje, v grad gospoda grofa Hohenwart-a. Prijazno naji je oskerbnik gospod Holcinger sprejel ter nama vse skazal. Po pravici se smejo Ravnje „notranjski raj“ imenovati. Vse, kamorkoli se ozreš, je zeleno. Za seboj imaš prijazen log, pred teboj se pa razprostirajo krasni verti polni sadnega drevja, rodovitne njive in zeleni travniki. Gospod grof, sedaj reški vikši župan, je veliko že potrošil za olepšanje svoje grajšine.

Ko smo verte ogledali, naji je peljal gospod oskerbnik v grajško bukvarnico. Veliko lepih starih bukev je tù na policah, in mislim, da bi se tudi za slovenščino marsikak zaklad našel, ako bi kdo vse skerbno preiskal.

Ko sva vse sobe ogledala, se verneva po senci košatega drevja v Košano.

Drugo jutro se napravimo v Zagurje, — bila je tam ravno tudi šolska preskušnja. Zgodaj tedaj grémo iz Košane memo Šenpetra in več drugih vasí v zdolnjo Pivko v Zagurje. Zagorci se smejo ponašati z zalo cerkvijo, ker se lahko najlepšim notranjskim cerkvam prišteva. Ker je to stran Pivke že naš prezgodaj umerli Fr. Domicelj lepo natanko popisal, pojdimo toraj berž v šolo pogledat, kaj zagorski otroci počnejo. Prav dobro odgovarjajo gospodu katehetu Mlakar-ju in tudi verlemu učeniku Turk-u. Šola je prav slovenska in kar so se otroci tù naučili, to bodo vedno znali. Tudi tù je bilo veliko kosilo pri čast. gospodu farnemu vikarji Anton-u Mlaker-ji.

Proti večeru se vernem s ternovskim pervim učenikom gospod Gerbcom v Bistrico. Mesec je ustajal iz za gor in prijazen vetrič je pihljal, ko sva skozi Knežak in Šenbije stopala proti svojemu domu. J. Bilc.

Iz Verhniške okolice na sv. Mihela dan. Med Verhniko in Barovnico, kjer je bil nekdaj mogočen samostan, se izteka po mnogih studencih čista voda „Bistra“, po kteri je dobil ime omenjeni samostan z okolico vred. Ozidje samostana in pod goro ob cesti stoječih ponosnih 26 lip opominja še na starodavne čase. Ta samostan, zdaj „Bistriška grajšina“ imenovan, z vsemi poljskimi in gojzdnimi lastninami, med kterimi je posebno gojzd neprecenljive vrednosti, je zdaj lastnina gosp. Antona Galle-ta, kteri s svojim obširnim posestvom v lepem redu vedno napreduje. Blizo gospod Galle-tove grajščine na Bistri je bil Rajnšev mlin; gosp. Galle so kupili tudi ta mlin in po novi znajdbi tako imenovani amerikanski mlin napravili, v kterem se vse z mašinami dela; eno samo železno kolo — prav velikan — po vsem mlinu od tal do verha vse tako mično goni, da ni mogoče tako imenitne znajdbe prehvaliti. Pšenica, pred ko se začne mleti, se z mašinami tako očisti, da je ko da bi bila pri zernu zbrana. Melje se suha in je za vsako rabo dobra. Ker je ta mlin blizo barovniškega kolodvora, je mogoče vsakega naročnika hitro postreči. Dobiva se tù petere baže pšenična moka kaj lepa. Le naj pride in poskusi vsak sam! Jože Tomšič, pek na Verhniki.

Iz Podreče v mavški fari pod Kranjem. Fr. K — c. Zlo nevarno je za živino kamenje ali okleške lučati, ker se rado prigodí, da se živina poškoduje. Tako se je 17. dan p. m. nekemu mladenču na Podreči pripetilo, ko je na polji krave pasel. Zagnal je kamen za mlado in dobro rejeno kravo, ki je v bližnje prosó hitela; zadel jo je na zadnjo desno nogo in ji kost zgor kolena popolnoma prebil. Krava se je od velike bolečine hitro dvakrat po treh nogah okoli zasukala, potem pa obstala. Pastir se je zlo prestrašil, pa vendar ni mislil, da je noga proč. Skoči tedaj h kravi, pošlata za nogo, al kako se ustraši, ko vidi, da se noga le samo za kito in kožo derži. Prišli so z vozom po-njo, jo domú peljali, in precej po zdravnika poslali, kteri je nogo lepo skupaj zložil in v dilice povezal. Ali bo pa še kdaj noga cela ali ne, se ne vé; malokdaj se odbita noga živini izceli.

Iz Kamnika. Njih Veličanstvo, casarica Karolina Avgusta, so za zidanje nove lokalijske cerkve na Sélih pri Kamniku 300 fl. dati blagovolili, in iz hvaležnosti za toliko lepi dar je bila na sv. Mihela dan sv. maša s žegnom, pri kteri se je velika množica vernih sošla, da so Boga za najobilniši blagoslov milostljivi darovavki prosili.

Iz Ljubljane. Unidan pohvaljeni „Domači slovenski Koledar“, ki so ga celega spisali častiti gosp. Hicinger, je prišel že na svitlo. Zdaj pa le po-nj! — Ljubljansko cukrarnico bodo začeli posihmal kriti. Dvema ljubljanskema tesarskema mojstroma, ktera sta to delo prevzela, je obljubljeno še poverh 650 fl., če spravita fabriko do konca novembra pod streho. Kaj pa bo potem s fabriko, se ne vé še nič gotovega. — Repatica je bila skozi celi teden tako krasna, da rés že od leta 1811 ni bilo take lepe viditi. — V nedeljo so bili novi ljubljanski prošt, prečastiti gospod Anton Kos inštalirani. Njih naslednik v Kranji, prečastiti gosp. Janez Reš, ki so prišli iz Idrije, so nastopili že ta teden kranjsko tehantijo.

Iz Ljubljane. Vsled naznanjenja visocega c. k. ministerstva notranjih oprav bo plačevati prihodnje leto 1859 na Kranjskem od vsacega goldinarja nove veljave cesarskih davkov vsega skup osem in trideset novih kracarjev in tri desetinke ($38^3/_{10}$) nadavka.

Novičar iz raznih krajev.

Iz Dunaja. Presvitli cesar so dali s patentom od 29. septembra t. l. novo postavo zastran dopolnovanja armade. Ta postava bo veljala od vseh Svetih tega leta naprej. Iz nje posnamemo kratko to-le: Nova postava dene vse dosedanje postave zastran te zadeve ob moč. — Tisti, kteri so bili po dosedanjih postavah oprosteni vojašine, ostanejo tudi po novi postavi oprosteni, ako so se oženili pred dnem razglašenja nove postave in imajo skerbeti za živež žene ali otroka, toda dokazati morajo, da njih prostost ni zoper dosedanje postave. — Kdor hoče avstrijansk vojak biti, mora biti cesarsk podložnik, najmanj 5 čevljev v pervem in drugem razredu (klasu) starosti, najmenj 5 čevljev in 1 pavec pa v druzih razredih velik biti. Mornarji in rokodelci na ladijah (barkah) se bodo jemali brez ozera na velikost v vojaško službo, v ktero more sploh slednji stopiti od spolnjenega petnajstega do šest in tridesetega leta starosti. Možem, kteri so že v armadi služili, je dovoljeno, tudi s 40 leti starosti zopet v armado stopiti. — Dolžnost, vojak biti, ima vsak, in ta dolžnost terpí sedem let, namreč od spolnjenega dvajsetega do spolnjenega sedem in dvajsetega leta. Novinci se bodo naberali vsako leto v mescih februarju, marcu in aprilu. — Kolikor ima kak okraj novincov k armadi dati, jih ima popolnoma in po pravilu iz pervega in druzega razreda dati, še le potem, če jih v teh dveh razredih ni dosti, se imajo iz višjih razredov jemati. O navadnem izberanju novincov se ne jemljejo čez peti razred. — Dolžnost, v armadi služiti, terpí osem let od dné, ko je kdo k banderju prisegel; potem je dolžan še odločeni čas v reservi ostati. — Kdor ni oprosten vojašine po postavi, ali kterega za to postavljena komisija ni za vselej neugodnega spoznala, se ne sme oženiti, če ni druzega razreda (22. leta) starosti spolnil. — Zastran oprostenja od vojašine veli postava: Oprostenje od vojašine dobí edini sin 70 let starega očeta; po smerti obeh staršev edini vnuk 70 let starega deda (starega očeta) ali babe (stare matere) vdove; edini brat bratov in sester, ki so sirote. Toda samo tisti edini sin, vnuk ali brat more oprosten biti, kteri je zakonsk in práv in kteri preživlja svoje starše, prestarše ali brate in sestre, in sicer dokler to dolžnost spolnuje. Za enake kakor za 70 let stare spoznava postava tiste, kteri imajo neozdravljive dušne in telesne bolezni. Enak edinemu sinu, vnuku ali bratu se čisla tisti, kterega edini brat ali drugi bratje služijo v armadi, čeravno samo v reservi, ali so mlajši kakor petnajst let, ali se pa zavoljo neozdravljivih dušnih ali telesnih bolezin ne morejo preživljati; kteri se je kmali, ko je iz druzega razreda stopil ali pa še pred s privoljenjem politične deželne oblastnije oženil. — Oprosteni so dalje duhovni katoliške cerkve brez razločka obreda, bogoslovci, bratje od cerkve poterjenih redov, duhovni greške nezedinjene cerkve, duhovni in bogoslovci avgsburške in helvetske in unitarske vere; rabini in vsi, kteri namerjajo rabini biti; dalje cesarski uredniki, uredniki javnih zalogov, deželnih namestništev in županijskih uredov, kterim je politična uprava izročena, in so ti uredniki pravo- in deržavoslovne uke izdelali. Dalje so oprosteni profesori in učitelji javnih ali tacih učiliš, ktere imajo pravico javnosti, tudi učitelji ljudskih šol, kterim dá šolska oblastnija stanovitno službo; na cesarskih vseučiliših graduirani doktorji vseh verst; redni in javni učenci vseučiliš, pravnih akademij, orientalske dunajske akademije, višjih gimnazij in rudnijskih akademij, če se dobro obnašajo in razred izverstnosti, ali ker se tak razred ne daja, razred prednosti imajo; pričevala godnosti čez izdélan gimnazij se čislajo imenovanim razredom enake. Oprosteni so lastniki podedovanih, nerazdeljivih kmetij, če ondi redovno prebivajo, jih sami obdeluje in njih dohodki zadostijo za preživež rodbine s 5 ljudmí; edini vnuk posestnika ali posestnice vdove, če bi moglo posestvo pod zlo iti. — Magistri in patroni ranocelništva, diplomirani farmaceuti in zdravniki za živino imajo, če jih vojašina zadene, po mogočosti samo

zdravniško službo pri armadi opravljati. Kako se dobiva oprostenje od vojašine po vloženju takse za oprostenje, odločuje postava od 21. februarja. Ravnanje pri izberanju novincov ni bistveno prenarejeno; lozali bodo. Kdor sam sebe pokveči ali poškoduje, da bi vojašini se odtegnil, ima dve leti čez postavljeni čas služiti.

— Národna banka je razposlala 4. t. m. svojim podružnicam v večjih mestih cesarstva novih bankovcov kakor tudi srebernega dnarja nove veljave.

Iz Rusije. „Indep. Belg.“ piše, da bodo Rusi, kakor v Villa-Franki, tudi v Beirutu in Aleksandrii založiša za parobrodništvo napravili.

— Ko je šel princ Napoleon v Varšovo cara Aleksandra pozdraviti, je svet marsikaj ugibal, zakaj da je šel. Med drugimi podtikajo, kakor piše „Čas“, temu obiskanju tudi namen princa Napoleona, da je prišel neko mlado princeznjo snubit.

Iz Serbije. Skupšina ali narodni zbor se bo 13. oktobra zbrala. Nekteri najnoveji časniki pa pišejo, da je Sultan skupšino prepovedal. Kaj in kako je, se bo kmali zvedlo.

Iz Černe gore. Brati je, da je komisija za uravnavo turško-černogorskih mej svoje dela dokončala in se v prid Černe gore izrekla, ker se na zemljovidu, kterega je izdelala, Grahovo kot k Černi gori spadajoče nahaja. Imenovana komisija je, kakor se bere, tudi pomirjenje med Turki in Černogorci do 31. decembra tega leta napravila. Zavoljo tega prihaja že mnogo turških kupcov in blaga na černogorske terge.

Iz Italije. Iz Rima. Na sv. Mihaela dan je bila v cerkvi sv. Ambroža za nuno oblečena Katarina, knezinja Hohenzollern-Sigmarinška. — Sveti Oče so zaukazali, da naj se začnejo obravnave zastran posvetenja ranjke kraljice napolitanske, sestre pobožne cesarice avstrijanske Marije Ane.

— Sv. Oče se veselé, kakor „Kölner Zeitung“ piše, prav terdnega zdravja, francozki časniki pa pravijo, da je zdravje papeža Pija IX. prav slabo. Dalje je govorica, da imajo sv. Oče namen, v Jeruzalem romati. Turški Sultan je povabil papeža sam prav prijazno, ko je slišal, da ima ta namen.

— Časniki pišejo, da francozkim poveljnikom poslednje homatije med francozkimi in papeževimi vojaki niso bile preveč zoperne, ker so jim dale priložnost, še več Francozov v Rim pripraviti, in brati je res, da jih pride še 5000 v Rim.

Iz Nemškega. Iz Berlina. Vprašanje, ali bo kralj vladarstvo sam prevzel ali bo namestništvo še dalje terpelo, je rešeno. Kralj je namreč z razpisom od 7. t. m. izročil vladarstvo za toliko časa, da bo mogel zopet sam dolžnosti svoje kraljevega stanú opravljati, svojemu bratu, dosedanjemu namestniku. Ta ima sedaj kraljevo oblast in poklical je deržavni zbor, da se 20. oktobra snide.

— Pruski kralj Friderik Vilhelm IV. je star 62 let in kraljeval je 18 let.

— V starih listinah so našli razpis virtemberškega vojvoda Eberharda od leta 1665, s kterim je zapovedal ta vojvoda o priložnosti velike repate zvezde, da se ima v vseh cerkvah njegove vojvodine tri nedelje po versti o repaticah pridigovati skladno z besedami sv. evangelija.

— Pred nekimi tedni si je v neki vasi blizo mesta Naumburga nek pek zavoljo tega življenje vzel, ko je prišel domú iz terga, da bi svojo ženo prav hudo razjezil, s ktero se je po poti skregal.

— Iz Monakova. Na Bavarskem je bil deržavni zbor komaj 6 dni zbran, pa je že razpušen. Slišati je, da uzrok tega je to, da je izvolil zbor nekega gospod dr. Weiss-a za predsednikovega namestnika, kteri je pa ministerstvu nekako nevšečen. V drugo bodo mogli volitve napraviti, težko se je pa nadjati, da bodo volitve ministerstvu ugodne.

— Iz Hamburga 4. oktobra. Žalostna novica je dospela po telegrafu iz Angležkega, da je velika ladija „Avstrija“, na svoji poti v Ameriko 13. septembra v sredi morja pogorela. Na nji je bilo 430 potnikov in 100 vojakov. Kolikor je dozdaj slišati bilo, je utonilo blizo 500 ljudí, ker se je zvedlo, da jih je samo 68 rešenih. Poveljnik sam, kteri je ostal poslednji na ladiji, je skočil v morje in utonil.

Iz Francozkega. Govorica, da bo šel car Aleksander francozkega cesarja o kratkem obiskat, bo menda za letos prazna ostala. Mogoče je pa, da se to prihodnjo spomlad zgodí, kar je nek car Aleksander obljubil.

— Francozka vlada se je s portugalsko razperla zavoljo tega, ker je pred nekimi mesci portugalska ladija francozko ujela, ktera je bila namenjena s sužnimi zamorci v Ameriko. To ladijo terjajo Francozje nazaj, portugalska vlada pa se ne vda v to, ker misli, da ima ona prav. Francozi so poslali dve linijne ladije pred Lizabon, da bodo, če drugače ne opravijo, to mesto kar bombardirali!

Iz Angležkega. V jami blizo Durhama, v kteri premog kopljejo, se je unelo, ko je 81 delavcov v nji bilo. Vse so iz nje spravili, 71 živih, 10 mertvih. 40 ur so bili v jami. 1. t. m. je jama še vedno gorela.

— Brati je, da je začel podmorski telegraf med Evropo in Ameriko sopet govoriti.

Kratkočasnica za poskušnjo s cirilico pisana.

Spisal Matija Majar.

Њкі пијанец се вес омотљен опотека по уліці ін віді на унеј страні уліце туді њкега пијанега, ктерега је туді гоніла пијача од ене стані на друго; зачуді се говореч сам себој: Глеј, глеј! онда, сем мњніл, да само по теј страні уліце грем, па ходім туді на уні страні. —

Малоруска пословіца праві: Пијані заправља памет — Бог му јо сопет ізнова да.

Popravek. V poslednjem listu „Novic“ se je pripetilo, da je v sostavku „Goslar“ na koncu postavljeno bilo troje odstavkov, namreč z začetkom: „Čez nekoliko“, potem „Daj mi dvajsetico“ in potem „Terdi dolžnik.“ Ti odstavki gredo po versti pred odstavek: „Približa se slednji dan poroke“ in sklepni odstavek je „Mertva beseda pravice“.... Vred.

Loterijne srečke:

v Gradcu	6. oktobra 1858:	16.	1.	8.	70.	27.
na Dunaji		11.	45.	37.	35.	86.

Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaji bo 16. oktobra 1858.

Stan kursa na Dunaji 9. oktobra 1858.

Obligacije deržavnega dolga	5 %	82 9/16	fl.
	4 1/2 „	73	„
	4 „	65	„
	3 „	50	„
	2 1/2 „	41 1/4	„
Oblig. 5% od leta 1851		B 91	„
Oblig. zemljiš. odkupa 5%		85	„
Zajem od leta 1834		308	„
„ „ 1839		132 1/2	„
„ z loterijo od leta 1854		109 1/2	„
„ národni od leta 1854		82 1/8	„

Esterhaz. srečke po	40 fl.	79	fl.
Windišgrac. „ „	20 „	26 3/4	„
Waldštein. „ „	20 „	26 5/8	„
Keglevičeve „ „	10 „	15 1/4	„
Cesarski cekini		4 fl. 43	
Napoleondor (20 frankov)		8 fl. —	
Suverendor		13 fl. 48	
Ruski imperial		8 fl. 8	
Pruski Fridrihsdor ...		8 fl. 20	
Angležki suverendor ..		10 fl. 2	

Nadavk (agio) srebra: na 100 fl. 1/4 fl.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.